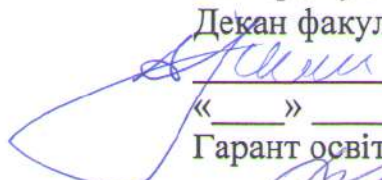

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Донбаська державна машинобудівна академія
Кафедра економіки підприємства

Затверджую:

Декан факультету

 / Є. В. Мироненко /

« » 2021р.

Гарант освітньої програми

 / Т.П.Гітис /

«25» 08 2021р.

Розглянуто і схвалено

на засіданні кафедри ЕП

Протокол №13 від 25.08.2021р.

В. о. завідувача кафедри ЕП

 / Є. О. Підгора /

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Економічна безпека соціально-економічних систем»

галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальність 051 «Економіка»

освітньо-професійна програма «Економіка та управління підприємством»

освітній рівень Другий (магістерський)

Факультет економіки та менеджменту (ФЕМ)

Розробник: **Підгора Єлизавета Олександрівна**, доцент кафедри економіки підприємства,
канд. технічних наук, доц.

Краматорськ – 2021 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська.

Статус дисципліни: вибіркова дисципліна циклу професійної підготовки.

Передумови вивчення навчальної дисципліни (пререквізити): вивчення дисциплін «Антикризове управління підприємством», «Стратегія розвитку підприємства».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні підходи, методичний інструментарій, прикладні системи та аналітичні технології обґрунтування управлінських рішень щодо забезпечення економічної безпеки підприємства.

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни денна / заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС: 4,0	Галузь знань <u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u> (шифр і назва)	Дисципліна циклу професійної підготовки
Модулів – 1	Спеціальність: <u>051 «Економіка»</u> (шифр і назва)	Рік підготовки: 1-й
Змістових тем – 9		Семестр 2-й
Загальна кількість годин – 120		Лекції 36/4 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,0 самостійної роботи здобувача – 3,7		Практичні 18/4 год.
	Рівень вищої освіти: другий (магістр)	Самостійна робота 66/112 год.
Курсова робота – не передбачено		Вид контролю: залік

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання - 3/3,7 (54/66).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Економічна безпека соціально-економічних систем» є однією із складових комплексної підготовки фахівців за другим (магістерським) рівнем вищої освіти спеціальності 051 Економіка, освітньої програми «Економіка та управління підприємством».

Мета дисципліни – опанування науково-методичних знань та аналітико-розрахункових і управлінських навичок в сфері забезпечення економічної безпеки.

Завдання дисципліни:

- розробка цілей та визначення напрямів забезпечення економічної безпеки;
- визначення найбільш безпечної організаційної моделі конкретного підприємства;
- діагностика засобами збору, аналізу та обробки статистичних даних стану соціально-економічних систем з метою забезпечення техніко-технологічної безпеки;
- використання методів оцінювання та забезпечення ринкової безпеки бізнесу;
- запобігання негативному впливу тіньової економіки та недружнього поглинання на функціонування та розвиток підприємства;
- обґрунтування переліку об'єктів, суб'єктів, а також формування політики, концепції та механізму управління безпекою бізнесу з урахуванням можливих ризиків;
- розробка прийнятної стратегії безпеки бізнесу з використанням можливості генерувати нові ідеї, підходи, організаційні заходи;
- організація та оцінювання ефективності діяльності служби безпеки на підприємстві;
- використання передового зарубіжного досвіду в сфері забезпечення економічної безпеки соціально-економічних систем

Дисципліна спрямована на отримання здобувачами наступних загальних та спеціальних (фахових) компетентностей:

ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 3. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК 7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

СК 8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних програмних результатів навчання:

ПРН 2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризику.

ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

3.1. Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна / заочна)				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1. Економічна безпека соціально-економічних систем						
1.	Тема 1. Економічна безпека підприємства: сутність і передумови формування.	12 / 12	4/0	2/0		6 / 12
2.	Тема 2. Організаційні техніко-технологічні основи економічної безпеки підприємства..	12 / 12	4/0	2/0		6 / 12
3.	Тема 3. Інтелектуальна та кадрова складові економічної безпеки підприємства.	12 / 12	4/2	2/2		6 / 8
4.	Тема 4. Інформаційна безпека підприємства.	14 / 14	4/0	2/0		8 / 14
5.	Тема 5. Ринкова та зовнішньоекономічна безпека.	14 / 14	4/0	2/0		8 / 14
6.	Тема 6. Фінансова безпека.	14 / 14	4/2	2/2		8 / 10
7.	Тема 7. Політико-правова, силова та екологічна складові економічної безпеки підприємства	14 / 14	4/0	2/0		8 / 14
8.	Тема 8. Ризик та його вплив на економічну безпеку підприємств.	14 / 14	4/0	2/0		8 / 14
9.	Тема 9. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки соціально-економічних систем	14 / 14	4/0	2/0		8 / 14
Усього годин		120 / 120	36/4	18/4		66 / 112

Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота здобувачів.

3.2. Розподіл обсягу дисципліни між учбовими тижнями

Денна форма навчання – 2а та 2б семестри

Вид навчальних занять або контролю	Розподіл між учбовими тижнями																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Лекції	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Практичні заняття		2		2		2		2		2		2		2		2		2
Сам. робота	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Змістовні модулі	Модуль 1																	
Консультації								конс								конс		конс
Модулі																		
Контроль по модулю																		K1

4. Лекції

Денна форма навчання

Змістовий модуль 1. Економічна безпека соціально-економічних систем

Тема 1. Економічна безпека підприємства: сутність і передумови формування

Лекція 1. Економічна безпека підприємства: сутність і передумови формування

Поняття, предмет, зміст та суб'єкти економічної безпеки. Принципи економічної безпеки, її структура та рівні. Критерій та індикатори економічної безпеки.

Література: [1], с.6–18

Тема 2. Організаційні техніко-технологічні основи економічної безпеки підприємства

Лекція 2. Організаційні техніко-технологічні основи економічної безпеки підприємства

Організація служби безпеки на підприємстві. Загальні функції, що покладаються на службу безпеки підприємства. Об'єкти, які підлягають захисту від потенційних загроз і протиправних дій на підприємстві. Техніко-технологічна безпека.

Література: [1], с.19–31

Тема 3. Інтелектуальна та кадрова складові економічної безпеки підприємства

Лекція 3. Інтелектуальна та кадрова складові економічної безпеки підприємства

Кадрова безпека: об'єкти, види, індикатори. Методи виявлення і збереження кадрової безпеки. Захист конфіденційної інформації про особу. Методика побудови інтелектуальної безпеки. Сучасна психологічна освіта керівника в контексті забезпечення кадрової безпеки підприємства. Навчання персоналу та підвищення кваліфікації з економічної безпеки.

Література: [1], с.32–54

Тема 4. Інформаційна безпека підприємства

Лекція 4. Інформаційна безпека підприємства

Зміст інформаційної безпеки. Поняття та класифікація загроз безпеки інформації. Поняття та класифікація інформації з обмеженим доступом.

Література: [1], с.55–63

Тема 5. Ринкова та зовнішньоекономічна безпека

Лекція 5. Ринкова та зовнішньоекономічна безпека

Основні положення ринкової та зовнішньоекономічної безпеки. Експортна безпека як важлива складова зовнішньоекономічної безпеки. Імпортна безпека як важлива складова зовнішньоекономічної безпеки. Аналітична оцінка конкурентів як важлива складова ринкової безпеки

Література: [1], с.64–71

Тема 6. Фінансова безпека

Лекція 6. Фінансова безпека

Формування системи фінансової безпеки. Оцінювання безпеки грошового обігу. Оцінювання безпеки інфляційних процесів. Валютна складова фінансової безпеки. Індикатори фінансової безпеки підприємства.

Література: [1], с.72–82

Тема 7. Політико-правова, силова та екологічна складові економічної безпеки підприємства

Лекція 7. Політико-правова, силова та екологічна складові економічної безпеки підприємства

Поняття екологічної безпеки. Особливості екологічної безпеки харчових підприємств. Поняття політико-правової безпеки. Сутність силової безпеки. Поняття екологічної безпеки.

Література: [1], с.83–91

Тема 8. Ризик та його вплив на економічну безпеку підприємств

Лекція 8. Ризик та його вплив на економічну безпеку підприємств

Сутність ризику та його взаємозв'язок з економічною безпекою. Управління економічними ризиками підприємства. Основні ризики в системі економічної безпеки підприємств харчової промисловості.

Література: [1], с.92-102

Тема 9. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки соціально-економічних систем

Лекція 9. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки підприємств

Досвід Німеччини забезпечення економічної безпеки підприємств. Досвід США забезпечення економічної безпеки підприємств. Досвід забезпечення економічної безпеки підприємств в інших країнах.

Література: [1], с.103-108

5. Практичні заняття

Мета проведення практичних занять – систематизація теоретичних знань щодо характеристик основних елементів функціональних складових економічної безпеки підприємства; ознайомлення з організацією безпеки в залежності від розміру підприємства і напряду забезпечення безпеки діяльності підприємства; засвоєння основних принципів організації служби безпеки на підприємстві та її взаємодії з іншими підрозділами; визначення показників часткового та сукупного критеріїв економічної безпеки підприємства.

Перелік тем практичних занять наведено у таблиці.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Економічна безпека підприємства: сутність і передумови формування.	2	–
2	Організаційні техніко-технологічні основи економічної безпеки підприємства..	2	–
3	Інтелектуальна та кадрова складові економічної безпеки підприємства.	2	2
4	Інформаційна безпека підприємства.	2	–
5	Ринкова та зовнішньоекономічна безпека.	2	–
6	Фінансова безпека.	2	2
7	Політико-правова, силова та екологічна складові економічної безпеки підприємства	2	–
8	Ризик та його вплив на економічну безпеку підприємств.	2	–
9	Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки соціально-економічних систем	2	–
Усього годин		18	4

7. Самостійна робота

Самостійна робота здобувачів включає:

- опрацювання лекційного матеріалу, підготовку до практичних занять та контрольних заходів;

- вивчення питань, що винесенні на самостійне опрацювання;

- виконання індивідуального завдання (у вигляді доповіді та презентації, тез доповідей до наукової конференції / семінару та/або наукової статті за обраною тематикою).

Самостійна робота планується на кожну годину аудиторного часу і на питання винесенні на самостійне вивчення. Розподіл часу самостійної роботи виконується згідно плану освітнього процесу та робочого плану дисципліни. Під час самостійної роботи здобувачі звертаються до літератури теоретичного курсу та допоміжної методичної літератури в разі необхідності.

Перелік питань, що винесенні на самостійне опрацювання та перелік літературних джерел наведений нижче.

Назва теми	Завдання на самостійну роботу	Література до виконання самостійної роботи
1	2	3
Тема 1. Економічна безпека підприємства: сутність і передумови формування	На які питання треба дати відповіді для забезпечення економічної безпеки власного підприємства?	[1], С.6–18
Тема 2. Організаційні техніко-технологічні основи економічної безпеки підприємства	Показники, що характеризують рівень техніко-технологічної безпеки підприємства Етапи забезпечення техніко-технологічної безпеки підприємства	[1], С.18–317
Тема 3. Інтелектуальна та кадрова складові економічної безпеки підприємства	Види порушень в процесі недотримання кадрової безпеки. Сукупність дій, що негативно впливають на інтелектуальну складову економічної безпеки. Основні блоки, за якими ведеться навчання в сфері безпеки	[1], С.32–54
Тема 4. Інформаційна безпека підприємства.	Дії, що можуть завдати шкоди інформаційній безпеці організації. Методи забезпечення інформаційної безпеки, що застосовуються підприємством	[1], С.55-64
Тема 5. Ринкова та зовнішньоекономічна безпека.	Служба підприємства, що відповідає за ринкову безпеку. Економічні заходи, що забезпечують експортну безпеку	[1], С.64-72
Тема 6. Фінансова безпека	Джерела негативних впливів на фінансову безпеку підприємства Індикатори фінансової безпеки	[1], С.72-82
Тема 7. Політико-правова, силова та екологічна складові економічної безпеки підприємства	Загрози екологічній безпеці підприємства. Схема процесу забезпечення політико-правової безпеки підприємства. Показники, що оцінюють силову безпеку підприємства	[1], С.83-92
Тема 8. Ризик та його	Методи світової практики, що застосовуються	[1], С.92-103

вплив на економічну безпеку підприємств	для зниження або обмеження ризиків в діяльності підприємства	
Тема 9. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки підприємств	З якими організаціями співпрацюють служби безпеки підприємств (компаній) у США з метою забезпечення економічної безпеки. В які сфери жорстко обмежуються іноземні інвестиції в Китаї?	[1], С.103-108

Тематика індивідуальних завдань:

1. Структура економічної безпеки підприємства та поняття індикаторів економічної безпеки.
2. Безпека підприємства у фінансовій сфері.
3. Безпека підприємства в інтелектуальній і кадровій сферах.
4. Безпека підприємства у техніко-технологічній сфері.
5. Безпека підприємства у політико-правовій сфері.
6. Безпека підприємства в інформаційній сфері.
7. Безпека підприємства в екологічній сфері.
8. Безпека підприємства в силовій сфері.
9. Ринкова складова економічної безпеки підприємства.
10. Інтерфейсна складова економічної безпеки підприємства.
11. Служба безпеки як підсистема підприємства.
12. Структура та особливості управління діяльністю служби безпеки підприємства.
13. Забезпечення інформаційної безпеки та захист комерційної таємниці.
14. Організація охорони та фізичного захисту майна підприємства.
15. Протидія недобросовісній конкуренції та недружнім поглинанням.
16. Інформаційне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства.
17. Організація та проведення інформаційної і аналітичної роботи щодо забезпечення економічної безпеки підприємства.
18. Законодавство України у сфері ЕБ.
19. Організація роботи персоналу служби безпеки підприємства.
20. Тема сформульована особисто здобувачем та узгоджена з викладачем

7. Методи, критерії та засоби оцінювання

Контрольні заходи включають:

- поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів;
- підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль знань та умінь здобувачів денної форми навчання включає:

- попереднє (вхідне) оцінювання знань (письмовий метод або тестування);

- періодичне оцінювання (опитування (усне або письмове), тестування на практичних заняттях та/або у системі Moodle DDMA);

- оцінювання самостійної роботи, а саме виконання індивідуального завдання (доповідь з презентацією на практичних заняттях, публікація тез доповіді до наукової конференції / семінару та/або наукової статті за обраною тематикою);

- модульний контроль, що проводиться у формі підсумкової контрольної роботи за відповідний змістовий модуль та колоквиуму і має на меті оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля (письмовий метод або тестування на практичних заняттях та/або у системі Moodle DDMA).

Оцінювання знань здобувача під час занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння здійснювати узагальнення інформації, обґрунтовувати власну точку зору та робити висновки; грамотність подачі матеріалу та оформлення роботи.

Поточний контроль знань та умінь здобувачів заочної форми навчання включає підсумкову тестову контрольну роботу (виконується здобувачем індивідуально в системі Moodle DDMA).

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового заліку, завданням якого є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Контроль знань здобувачів здійснюється за рейтинговою накопичувальною (100-бальною) системою, яка передбачає складання обов'язкових контрольних точок.

Максимальна кількість балів (100) при оцінюванні знань з навчальної дисципліни, яка завершується екзаменом, формується з двох частин, з коефіцієнтом 0,5 кожна:

– за поточну успішність 100 балів (сума балів, зароблена у семестрі, але не менше 55);

– на екзамені 100 балів (мінімально необхідна кількість балів за екзамен 55).

З дисциплін, що завершуються заліком, поточна успішність оцінюється, виходячи зі 100 балів. Здобувач, який склав усі контрольні точки і набрав 55 і більше балів з кожного контролю на початок сесії, має право отримати підсумкову оцінку без складання заліку.

Переведення набраних здобувачем балів за 100-бальною шкалою в оцінки за національною (5-бальною) шкалою та шкалою ECTS здійснюється в відповідності до таблиці:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи)	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
75 – 80	C		
65 – 74	D	задовільно	
55–64	E		
30–54	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 – 29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Склад і графік складання контрольних точок з дисципліни «Економічна безпека соціально-економічних систем», форми і терміни контролю для денної та заочної форми навчання наведено у семестровому графіку (додаток А).

10. Рекомендована література

Основна література

1. Драган О.І. Соціально-економічна безпека: конспект лекцій. К.: НУХТ, 2013. 114 с.

2. Економічна безпека підприємства: метод. рекомендації до вивчення дисципліни для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Економіка підприємства» / уклад. М.В. Шашина. К.: КПІ, 2016. 45 с.

3. Економічна безпека підприємства. Методичні вказівки до практичних занять для студентів спеціальності 051 «Економіка» денної форми навчання / Укладачі: Дерій Ж.В., Зосименко Т.І. Чернігів: ЧНТУ, 2017. 59 с.

Додаткова література

4. Економічна безпека підприємства: [підручник] / [А. М. Дідик, О. Є. Кузьмін, В. Л. Ортинський, Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелов, О. В. Ілляшенко та ін.]; за заг. ред. А. М. Дідика. Львів: НУ «Львівська політехніка», ТЗОВ «Видавнича група «Бухгалтери України», 2019. 624 с.

10. Електронні ресурси з дисципліни

1. European Business Association. URL: <https://eba.com.ua>
2. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Освітня онлайн-платформа Skillbox. URL: <https://skillbox.com.ua>

ДОДАТОК А

СЕМЕСТРОВИЙ ГРАФІК

Склад і графік складання контрольних точок дисципліни «Економічна безпека соціально-економічних систем», форми і терміни контролю для денної форми навчання:

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка		Тиждень
		min	max	
1	Вхідний контроль. Здобувач надає відповіді на запитання з дисциплін, що є пререквізитами письмово або у формі тестового опитування. Опитування на практичних заняттях. Здобувач надає усні відповіді, вирішує тестові, практичні та розрахункові завдання, приймає участь у дискусії з наведенням аргументації.	5	10	1-18
2	Виконання індивідуального завдання Проводиться у години, що відведені на самостійну роботу. Здобувач самостійно опрацьовує лекційний та позалекційний матеріал, узагальнює його, підготовлює презентацію та доповідь (або тези на конференцію, наукову статтю) за темою індивідуального завдання).	5	10	1-18
3	Модульна контрольна робота. Здобувач виконує тестові та розрахункові завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами 1–9 змістового модуля №1	45	80	17
Оцінка поточної успішності за 100-бальною шкалою		55	100	
Підсумковий контроль (Семестровий залік) Здобувач виконав тестові та розрахункові завдання та навіть аргументовані відповіді на питання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни		55	100	

Перелік обов'язкових контрольних точок для оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка	
		min	max
1	Поточний контроль (коефіцієнт вагомості=0,4) Підсумкова тестова контрольна робота, яка виконується здобувачем індивідуально в системі Moodle DDMA Здобувач виконав тестові завдання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни	55	100
2	Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,6) (Семестровий залік) Здобувач виконав тестові та розрахункові завдання та навіть аргументовані відповіді на питання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни	55	100